

Premi Jordi Gol i Gurina 2020. Sempre prop dels pacients

Blanca Farrús i Lucaya

Consultora sènior i Presidenta del Comitè d'Ètica Assistencial (jubilada), Hospital Clínic. Barcelona.

Nota: l'any 2020 el Premi Jordi Gol i Gurina es va atorgar *ex aequo* a la Dra. Blanca Farrús i Lucaya i a la Dra. Carme Gomar Sancho de qui publiquem també la seva trajectòria professional i humana.

Introducció

Se m'ha demanat un text, en clau personal i humanista, explicant la meua trajectòria professional com agraïment al premi Jordi Gol i Gurina. L'he desenvolupat segons els apartats: Què suposa el Premi Gol i Gurina. Entrebancs fins arribar a la Universitat. Etapa professional. Etapa de bioètica. Dedicació a l'Acadèmia. Darrera etapa, dins la societat civil. Reflexions finals.

Què suposa el Premi Gol i Gurina

Ser guardonada amb el prestigiós premi Jordi Gol i Gurina, que atorga l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears (l'Acadèmia), en atenció a la trajectòria professional i humana, concedit a personalitats de les ciències de la salut del nostre país, fa que em senti afalagada, honrada i honorada per aquesta distinció, que he acceptat amb humilitat i amb la satisfacció que el premi mereix. Prenc prestades les paraules del professor Ramon Bayés en la seva recepció del premi Gol i Gurina l'any 2018: "Gratitud molt intensa".

El Dr. Jordi Gol i Gurina és un important referent en el món mèdic, com excel·lent clínic i humanista que era, format en el rigor científic i acadèmic. Es considerava un metge de persones, el que avui entenem com un metge amb visió i defensa d'una medicina integral. Va promoure un gran debat sanitari i les seves reflexions han estat les llavors de conceptes actuals de la medicina centrada en el pacient. Per tant, com a metgessa humanista, agraeixo especialment rebre aquest premi, que porta el nom d'un metge "de persones", ja que m'hi identifico totalment.

Vaig estar honorada pel Dr. Josep Antoni Bombí, president de l'Acadèmia (2002-2011) i actual president de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya, per fer-me la glossa en el lliurament del premi Jordi Gol i Gurina.

FIGURA 1. Blanca Farrús i Lucaya, Premi Jordi Gol i Gurina 2020 de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears

Entrebancs fins arribar a la Universitat

De fet, mai no m'havia plantejat ser metgessa durant la meua joventut. A la meua època i a Lleida, on no s'hi podien cursar estudis universitaris, només es desplaçaven a la universitat els nois (com el meu germà). Les noies, si estudiaven, el més habitual era que fessin comerç i després es dediquessin a brodar el seu aixovar, esperant el casament. Els meus pares van considerar que havia d'estudiar batxillerat, francès i música i que havia d'aprendre a brodar. Acabat el batxillerat elemental vaig proposar seguir amb el superior; la resposta va ser negativa, ja que no havia d'anar a la universitat. Vaig fer comerç, del qual només m'agradaven la taquígrafia i la mecanografia, que m'han acompanyat i servit tota la resta de la meua vida. Estimulada pel meu professor, em vaig presentar a una oposició

per a una plaça de secretària a un centre oficial i la vaig guanyar. Va ser el meu primer contracte laboral! Vist en perspectiva, vaig ser una noia privilegiada, ja que simultàniament estudiava francès (a l'actualitat seria anglès, que vaig haver d'estudiar més endavant; la meua mare, que havia anat a un col·legi francès, no veia la utilitat de l'anglès) i música. Als 18 anys vaig acabar els 8 anys de la carrera de piano, amb els estudis d'harmonia, etc. Els primers 5 anys m'examinava al Conservatori Municipal de Lleida i vaig aconseguir medalla d'or en el concurs del 5è curs. La resta de cursos els exàmens eren al Conservatorio de Zaragoza.

Amb llibres prestats em vaig preparar el batxillerat superior, sense coneixement dels meus pares; però, quan ho van descobrir, inclús em van facilitar un professor particular. Tornava a ser feliç amb els estudis. Jo sabia que volia estudiar més, però no sabia què. Vaig desplaçar-me a viure a Barcelona, amb una plaça guanyada de secretària gràcies als coneixements de taquimecanografia però, malauradament, en detriment de la pràctica del piano, lluny de les moltes hores al dia que havia practicat els darrers anys. Barcelona em va donar una visió més àmplia de la vida i l'oportunitat d'assistir a concerts. Més endavant vaig decidir fer COU, el curs d'orientació universitària que es feia llavors, que vaig poder compatibilitzar amb la feina. Vaig tornar a ser feliç amb el retrobament de la química, la física, la biologia, les matemàtiques (fins i tot vaig descobrir les modernes, que em van encantar), etc. Aleshores pensava estudiar psicologia, però havia d'estudiar primer o bé una carrera de lletres, i a mi m'agradaven les ciències, o bé passar per medicina. El que em va fer decidir va ser el resultat d'un test psicotècnic que van realitzar a tota la classe i que conclouia que tenia aptitud preferent per la medicina. No vaig tenir cap problema per entrar a la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona (UB), ja que les meves notes eren de mitjana excel·lent.

Durant el COU vaig conèixer qui seria el meu marit, en Jordi, enginyer, al qual sempre estaré agraïda per haver-me recolzat en totes les meves decisions. He de dir que mai havia sigut tant feliç: els estudis de medicina m'absorbien i em sentia totalment estimulada.

Començant el quart curs vaig tenir el meu filllet Sergi i vaig decidir dedicar-li el màxim temps possible. Estudiava a casa amb una amiga que em portava llibres i apunts. Vaig fer els tres darrers cursos en dos anys i amb notes més que excel·lents, però tenia un hàndicap i era que no feia pràctiques i les necessitava, però portar la casa (tot i tenir ajuts, el més preat, l'àvia Josefina), el fill, els exàmens... no em podia plantejar entrar d'interina a una càtedra. Vaig prendre la decisió de posposar la llicenciatura al següent any i fer el rotatori, que s'acabava d'implantar. Tenia distribuït pels matins els 5 grans blocs d'especialitats (medicina interna, cirurgia general, pediatria, ginecologia-obstetrícia i traumatologia). Ara bé, em vaig quedar embarassada del segon fill i he de

dir que em va ser difícil suportar certes olors durant la rotació per nefrologia. Com estava previst que el filllet naixés el mes de maig, per no perdre'm les pràctiques de traumatologia vaig parlar amb el tutor corresponent de l'Hospital Prínceps d'Espanya de Bellvitge, qui em va permetre fer les pràctiques per la tarda a urgències; pel matí rotava per Pediatria a Sant Joan de Déu. Van ser uns mesos fantàstics. Els meus companys, quan rotaven per traumatologia, estaven a sala o a quiròfan, però jo estava a urgències valorant esquinços, fractures i traus, posant embenats compressius i guixos, i suturant; i el tercer dia ja em van deixar amb plena autonomia. Recordo un cas d'un nen d'uns 6 anys; la mare venia desesperada, el seu fill s'havia enganxat la cremallera en el penis i pensava que el perdria. En aquell moment el metge adjunt estava en un altre cas i jo estava sola. Vaig plantejar-me què calia fer i vaig recordar les paraules de la meua mare, infermera i molt intel·ligent, arran d'un accident similar: "si ha entrat ha de sortir". Amb molta paciència vaig anar "descordant" la cremallera fins que la vaig obrir del tot, només calia fer un petit massatge a la pell que estava isquèmica perquè recuperés el seu color rosat. Mai hagués pensat que fos suficient, per resoldre el problema, emprar bàsicament el "sentit comú". No cal dir que la mare del nen em volia fer un monument.

Durant el rotatori per ginecologia i obstetrícia, a l'Hospital Clínic, i preveient que no podria acabar-lo abans que naixés el segon fill, vaig demanar fer alguna guàrdia de nit per millorar la meua formació. Vaig tenir l'oportunitat de viure un cas desgraciat d'una dona que havia arribat a urgències amb dolors de part, però amb un fetus sense batec cardíac. Em vaig responsabilitzar de controlar-li les constants, de tranquil·litzar-la. El part va ser difícil i durant l'esforç mèdic per l'extracció d'un nadó sense vida que no col·labora, va presentar un gran esquinç sota un braç; era un nen gran preciós. Vaig plantejar que el pare i la germana l'haurien de veure ja que els ajudaria a assumir el dol per la pèrdua. Van dir-me que no era possible, que veurien l'esquinç, però els vaig convèncer que li posaria una talla que el cobrís i així ho vaig fer... Van poder tocar-lo, plorar... iniciar el seu dol. Llàstima que no hagués pensat que també l'havia de mostrar a la mare. Al dia següent vaig saludar la pacient, estava molt agraïda pel meu acompanyament i per haver mostrat el nen a la família. Em volia regalar la robeta —que tenia preparada i que ella ja no havia de fer servir— pel meu futur bebè; però un sentiment de malastrugança em va fer rebutjar-la.

Pocs dies després va néixer el meu filllet Roger que, a diferència del primer fill, plorava molt a la nit. Crec que l'havia afectat un embaràs amb una exigent activitat, molt diferent del primer, en què havia estat relaxada, estudiant i escoltant música de Mozart.

Em vaig llicenciar en Medicina i Cirurgia a la Universitat de Barcelona amb excel·lent l'any 1978.

Etapa professional

No tenia clar quina especialitat fer. M'agradava la tecnologia i el tracte amb el pacient i, finalment, vaig fer la residència-MIR en Oncologia Radioteràpica a l'Hospital Prínceps d'Espanya, a Bellvitge; i em vaig incorporar, com a especialista, a l'Hospital Clínic de Barcelona (HCB) l'any 1984. En aquest hospital he desenvolupat la meva tasca professional fins a la meva jubilació, als 67 anys, en què vaig retirar-me, tot i amb tristor, per malaltia. La meva inquietud de coneixements em va portar a una especialitat complexa i dura, pel tracte amb pacients oncològics, però amb molt camp per desenvolupar, essent un dels meus objectius la formació i l'aportació tecnològica. Vaig estudiar el curs de supervisor d'instal·lacions radioactives de 2a categoria durant la residència que, posteriorment, em va servir per aplicar la llicència a la instal·lació de l'HCB.

Treballar a l'Hospital Clínic ha estat molt gratificant, però no pas fàcil; menys encara quan s'ha assolit un nivell competent de responsabilitat. La meva trajectòria em va portar a la màxima categoria de la carrera professional, consultora sènior. He de dir que l'ambient laboral ha estat de cooperació i companyonia, fet diferencial al nostre centre, que ha permès desenvolupar el nostre model: el sentiment de pertinença al Clínic. Això ha permès superar situacions difícils al llarg dels anys, mantenint un clima gratificant que, a més, repercuteix favorablement en el pacient, la raó de ser de l'hospital.

Des d'aquí agraeixo als professionals que m'han acompanyat durant aquest camí: Hernández-Prieto, Badell, Biete, Pons, Sánchez-Reyes, Conill, Verger, Rovirosa, Casas, Solà, Huguet i un llarg etc.; ara més que col·legues els considero amics.

Durant aquells anys, vaig dur a terme diverses estades en hospitals estrangers, que em van permetre la implantació de noves tècniques: Institut Goustave Roussy, a Villejuif, París, amb els professors Gerbault i Haie, l'any 1986 (al 2n any d'incorporar-me a l'HCB): braquiteràpia intersticial i radioteràpia a baixa taxa de dosi; Memorial Sloan Kettering Cancer Center, a Nova York, amb el professor Yahalom, i Mount Sinai Hospital, també a Nova York, amb la professora Shank: irradiació corporal total i reirradiació nodal total en la recaiguda de la malaltia de Hodgkin; i Istituto Europeo di Oncologia, amb el professor Orecchia: radioteràpia intraoperatòria.

He estat membre de diversos comitès de l'Hospital Clínic, com el de patologia mamària, amb els doctors Muñoz, Velasco, Fernández, Caparrós i Alonso i, uns anys més enrere, Daniels, Latre i Zanón. L'actitud proactiva de tots i cadascun de nosaltres conformava un dels millors comitès oncològics de l'hospital, on es respirava ciència i humanisme en total benefici per als pacients.

Vaig ser membre del Comitè de Direcció de l'Institut al que pertanyia, l'Institut Clínic de Malalties Hematològi-

ques i Oncològiques (ICMHO), durant més d'una dècada; això em va permetre conèixer, entendre i aportar decisions per millorar les perspectives científiques i laborals dels serveis.

Tot això junt amb l'exercici de la docència, on vaig tenir l'oportunitat de treballar conjuntament amb l'estimada Dra. Carmen Gomar, aleshores directora de Docència, en el disseny del curs de formació de tutors de residents, que jo havia realitzat a l'IES i que vam adaptar per a l'Hospital Clínic.

Al Comitè de Delegats Mèdics (CDM) vaig ser vicesecretària. Gran etapa de la meua vida a l'hospital, que vaig compartir amb l'estimat i recordat Rafael Molina. Vaig aportar la reestructuració del local per adequar-lo des del punt de vista pràctic i també acústicament, visualment i estèticament. Vaig ser membre delegada del CDM en dos comitès. Un d'ells em va portar, inesperadament, a una de les meves millors dedicacions a l'hospital: la bioètica.

Altres activitats

Una etapa que recordo amb estimació va ser la de tutora de residents (1997-2001), que em va suposar una motivació diària pel contacte encara més estret amb els residents, que em permetia ajudar-los i veure el seu creixement. Però, a la vegada, va ser una etapa amb cert neguit ja que va suposar passar de dependre de Serveis Comuns a Medicina Interna. També va coincidir amb la nova i complexa metodologia d'avaluació dels residents.

He estat professora, durant 25 anys, del Màster Internacional de Patologia Mamària, dirigit pel Professor Miquel Prats i Esteve, amb alumnes metges i metgesses especialistes amb experiència laboral. Estic molt orgullosa i agraiïda d'haver participat en aquest màster, ja que em va esperonar per estar sempre al dia de la meua especialitat. Vaig ser tutora d'aquests alumnes durant la seva rotació pels diversos departaments que conformaven el Comitè de Mama. Els dubtes i preguntes dels estudiants eren molt adients i ben argumentats; això m'estimulava a dedicar-los el màxim temps possible. Segueixo en contacte amb alguns d'ells, sempre molts agraïts.

L'any 2000 es va crear l'associació de pacients diagnosticades de càncer de mama a l'Hospital Clínic, anomenada Grup d'Ajuda Mama i Salut (gAmis), creada per un grup de dones tractades de càncer de mama i amb l'entusiasme de la Sra. Gironès, fisioterapeuta que aglutinava les pacients en el programa de prevenció de limfedema després d'un buidament axil·lar. Els membres de la Unitat de Patologia Mamària hi donàvem suport científic. L'objectiu de l'associació era fomentar el suport mutu entre les pacients i proporcionar informació envers la patologia. Des de l'inici de la seva creació vaig col·laborar i pertanyer a la Junta. Rebia *inputs* de pacients entusiastes i amb ganes de saber; això generava un espai d'empatia i ajut. Em van nomenar membre d'honor.

Fora de l'hospital vaig dissenyar i codirigir, juntament amb el Dr. Carceller, de Lleida, un curs nacional anual sobre *Indicaciones de oncología radioterápica* a Benasc; se'n van fer 13 edicions. Van ser uns cursos emblemàtics, amb gran participació i estudi per part dels alumnes i de gran companyonia, en combinar-ho amb excursions a la muntanya.

Vaig participar també en la docència de la Sociedad Española de Oncología Radioterápica (SEOR), societat espanyola de la meua especialitat, essent secretària de la Comissió de Formació Continuada durant cinc anys, a més de coordinar grups de treball.

A nivell internacional vaig ser membre activa col·laboradora en protocols d'investigació de la Societat Europea de l'especialitat (European Society for Radiology and Oncology - ESTRO) i, a Catalunya, vaig ser membre de la Junta i coordinadora de protocols del Grup Oncològic Català-Occità (GOCO).

He estat membre del comitè editorial de la revista *Clinical Translational Oncology* i professora de múltiples cursos relacionats amb el càncer de mama o aspectes tècnics i estadístics.

Vaig ser coordinadora del Comitè Científic del Xè Update en Medicina 2005, amb l'inestimable Dr. Josep Font, i vocal del Comitè Organitzador, presidit pel Prof. Bombí. He de dir que per primera vegada la jornada va ser ampliada a dues i va comptar amb 1.500 assistents. També vaig participar amb una ponència al Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, celebrat a Barcelona l'octubre de 2000, i he estat ponent a diversos congressos nacionals i *co-chairman* de congressos europeus.

He participat, com a investigadora principal o com a col·laboradora, en 11 projectes d'investigació finançats i, en investigació bàsica, en el procés d'identificació dels mecanismes de la irradiació en línies cel·lulars de càncer de mama.

He publicat 75 articles i 10 capítols de llibre, havent presentat més de 130 comunicacions en congressos nacionals i internacionals.

Per altra banda, amb els anys vaig aconseguir l'Accreditació Col·legial en Formació Mèdica continuada (DAC-FMC/DPC) (2004-2012), fet que m'anava estimulant a seguir formant-me i a publicar. Quant a la meua tesi doctoral, *Incidència de metàstasis en la cadena mamària interna amb la tècnica del gangli sentinella en càncer de mama i les seves implicacions en radioteràpia* (dirigida pel Prof. Biete i presentada el 2007), va ser una tesi d'especialista madura, que abans m'havia estat impossible plasmar per tota l'activitat formativa, assistencial i d'investigació.

Etapa de bioètica

Al cap de pocs mesos de participar com a representant del CDM en el Comitè d'Ètica Assistencial (CEA), el seu president, el Dr. Salmerón, ens va deixar i Direcció Mèdica em va proposar ser la nova presidenta. Durant la meua

presidència vaig incorporar membres de diverses especialitats, sensibles a la bioètica. Vam arribar a ser 24 membres i es van incorporar també becaris (estudiants de filosofia, de la branca d'ètica). He de ressaltar col·legues entregats com Ferran Masanés, Pilar González, Rosa Catalan, Sònia Jiménez, Albert Tuca, Coia Basora, J. R. Badia, Josep Térés, Albert Royes, Begoña Román, Montse Venturas, Montse González-Creus, Montse Núñez i un llarg etc., a qui, des d'aquí, agraeixo de cor haver estat al meu costat amb una gran dedicació i treball.

Va ser una etapa d'activitat frenètica. Vam promoure l'autoformació i la formació del personal mèdic i d'infermeria, i fins i tot cursos de bioètica a estudiants de medicina de Mèxic. Vaig tenir l'oportunitat d'aprofundir aspectes bioètics i conflictes sorgits entre els diversos estaments: avaluar, d'una manera personalitzada, la majoria de consultes hospitalàries, presentar-les i discutir-les a les reunions permanents i plenàries. Segons Warren Reich, la bioètica és l'estudi sistemàtic de la conducta humana en l'àrea de les ciències de la vida i de la salut, sota el prisma dels valors i principis morals. És, precisament en aquest context, que m'estimulava extremadament: pel contacte que suposava amb pacients, familiars i col·legues en general, malgrat la sobrecàrrega de feina que suposava, ja que ho havia de compaginar amb la resta de les activitats assistencials, docents i d'investigació. Vam elaborar guies de recomanacions i vam invitar a participar-hi diversos especialistes per tenir una perspectiva més àmplia: *Guia d'actuació per a l'assistència a pacients que rebutgen la transfusió de sang i components sanguinis* (2013), *Pacient amb malaltia terminal no oncològica* (rev. 2016), *Mort hospitalària previsible*, (rev. 2016), *Adequació del tractament de suport vital a la unitat de cures intensives* (rev. 2016) i *Trasplantament hepàtic de donant viu en el context d'estrangers* (2015). L'any de la meua jubilació es va iniciar el *Document de voluntats anticipades*. Vam presentar treballs a diversos congressos i les dues primeres guies esmentades han estat publicades a la *Revista de Bioètica de Catalunya*.

Per altra banda, també realitzàvem la valoració de protocols presentats al CEA i participàvem en taules rodones, jornades de bioètica, etc. En definitiva, una fantàstica etapa de 6 anys!

Dedicació a l'Acadèmia

L'any 1996 em van convidar a participar a la Junta de la Societat Catalano-Balear d'Oncologia, de l'Acadèmia, amb l'apreciat president, Dr. Joan Borràs. Vam fer un bon equip i va confiar en mi, honorant-me amb la seva posterior substitució com a presidenta.

Durant la meua presidència vaig proposar crear un fòrum de formació de residents, amb la seva participació activa, que aglutinés ambdues branques de l'oncologia, la mèdica i la radioteràpia. He de dir que, tot i que

els pronòstics externs eren desfavorables, vaig aconseguir consens tant dels diferents caps de servei com dels tutors de tots els serveis de Catalunya, i es va generar un perfil formatiu que segueix vigent al cap de 20 anys de la seva implantació. També vam implantar l'acreditació de les sessions científiques com a formació continuada. Tot plegat va repercutir en un creixent aforament tant a les sessions com en el nombre de socis.

La següent etapa amb càrrec a l'Acadèmia va ser l'any 2002, en què vaig ser invitada a participar a la Junta de Govern, com a secretària general, compartint Junta, amb molta il·lusió, amb el Dr. Bombí —aleshores president de l'Acadèmia— i companys de l'HCB. Vam treballar plegats en el traspass de la seu de l'Acadèmia del Passeig de la Bonanova a Can Caralleu.

Voldria agrair, especialment, a la gerent de l'Acadèmia, Sra. Mercè Balcells, tot el seu suport, orientació, companyonia i amistat, que va facilitar la meva tasca com a secretària general.

Des d'aquí, un record entranyable a la resta de la Junta, amb especial menció a l'estimat Joaquim Bonal, de qui, juntament amb el Dr. Bombí, vam poder acomiadar-nos personalment en els darrers dies, en una visita inoblidable a la seva llar. També un record amistós pels doctors Net, Carrera i Sentís.

Darrera etapa, dins la societat civil

L'any 2016, membres de la Penya Ignasi Agustí, de l'Ateneu Barcelonès, em van invitar a donar la conferència-tertúlia "Lètica als hospitals". Ben acollida en aquest ambient, vaig ingressar a l'Ateneu, participant activament a la Tertúlia Espai Ateneu, que contempla una gran pluralitat de temes: socials, mèdics, d'història, filosofia, física, art, economia, etc., exposats per conferenciants altament qualificats i essent el públic assistent majoritàriament llicenciat en diverses matèries. A mitjan 2019 vaig passar a ser-ne la coordinadora, en substitució de l'entranyable i recordat Manuel Baratech.

Malauradament, aquesta activitat es va haver de suspendre *sine die* amb l'arribada de la pandèmia covid-19; aleshores vaig creure oportú oferir els meus serveis com a metgessa voluntària al Col·legi Oficial de Metges de Barcelona, qui em va posar en contacte amb el SEM (Sistema d'Emergències Mèdiques). Hi vaig col·laborar telemàticament prop de 3 mesos.

Reflexions finals

He exercit la professió mèdica amb total esperit vocacional, prop dels pacients. He assolit la màxima categoria a

l'hospital, amb la sort de tenir a prop grans professionals. Ha estat confortable l'ajut i l'amistat de persones de diversos estaments, aquelles que són essencials per al bon funcionament del complex engranatge hospitalari; des d'aquí el meu reconeixement i agraïment. Moltes gràcies!

He d'agrair a l'Hospital Clínic haver estimulat la meua realització com a metgessa i com a persona. Els darrers 6 anys, com a presidenta del CEA, han estat enriquidors en permetre'm conèixer més a fons la institució i compartir situacions delicades, sota la perspectiva dels valors bioètics.

També vull agrair a la meua família el seu suport; en especial al meu marit, que sempre m'ha recolzat, i als meus dos fills, que han esdevingut grans persones, amics dels seus amics, a més d'estudiosos i treballadors... Dos tresors! De fet, observant la seva progressió, la conclusió és que la "conciliació" és viable. Tota la meua trajectòria em porta a considerar les dificultats que havia de superar una dona de la meua època per arribar a la Universitat. El camí professional per a la dona no és planer, però com deia el poeta: "no cal arribar el primer, però cal saber arribar"; crec que aquest objectiu l'he aconseguit.

Estar al costat dels pacients és el que he viscut més intensament: recolzar-los en tot moment, acompanyar-los en els moments de la seva vida, compaginar visites amb l'equip de PADES (Programa d'Atenció Domiciliària, Equip de Suport), donar suport als metges i metgesses de família quan el cas ho exigia, acollir les famílies... Tot plegat sempre m'havia deixat una sensació de "feina ben feta" i segueixo fent-ho quan m'ho demanen.

Una situació que m'havia inquietat des del meu inici en l'especialitat era com expressar diagnòstics desfavorables. A la Facultat no ens ho havien ensenyat. Cada vegada que m'hi enfrontava era com la primera de les vegades. Havies d'estar disposada a oferir temps, estar al costat del pacient i dels familiars per aclarir els dubtes, escoltar les seves angoixes. Hi ha hagut moments molt emotius i d'enfonsament, però sempre trobava algun col·lega amb qui em podia recolzar i fer catarsi. Malgrat que fa 3 anys que estic jubilada, segueixo rebent escrits entranyables de pacients que em demostren agraïment; això és molt gratificant.

Durant els meus anys d'exercici professional he rebut diversos premis, tots ells amb molta satisfacció, però per a mi el més valuós, com a colofó als prop de 40 anys dedicats a la medicina, és el premi Jordi Gol i Gurina atorgat per l'Acadèmia, que agraeixo de cor.

El meu agraïment a tots aquells amb qui he compartit aquest meravellós viatge que és la vida professional i la vida en general: companys, mestres, residents, estudiants, familiars, amics...